

[B] **DE IDEE-FIXE VAN EEN PERFECTE
VADER-ZOONBAND.
TWEË ROMANS VAN THOMAS HEERMA
VAN VOSS**

De hoofdpersonen in het nog bescheiden oeuvre van Thomas Heerma van Voss (1990) hadden familie van elkaar kunnen zijn. De bijna-dertiger Mark Oldings uit *De allestafel* (2009), freelance-recensent van hiphop-cd's, en de op zijn pensioen afkoersende basisschoolleraar Stern uit het gelijknamige *Stern* (2013) zijn neurotische controlefreaks die geen normaal contact kunnen maken. Oldings omdat hij zich niet in een ander kan verplaatsen en iedereen door zijn eigen bril bekijkt. Stern omdat hij te passief en te zwijgzaam is. Mensen zien hem nauwelijks staan.

Oldings is er het ergst aan toe. Hij kan zich alleen staande houden in het leven door zich stevig vast te klampen aan zijn eigen waarheden en te leven volgens zijn vaste protocollen. Als hij besluit zijn relatie met Yvonne te redden, waarvan hij wel aanvoelt dat die betere tijden heeft gekend, kan dat alleen door een *to do*-lijst op te stellen. Hij hoeft de punten maar af te werken en dan komt alles in orde. Lukt het hem toch niet, dan verliest hij direct alle hoop. Tot relativeren is hij niet in staat.

Anders dan Oldings is Stern niet rijp voor opname. Door leraar te worden is hij erin geslaagd een min of meer maatschappelijk geaccepteerd bestaan op te bouwen. Voor de klas staan biedt hem een omgeving waarin hij volgens vaste en van buitenaf opgelegde patronen met anderen, in dit geval zijn leerlingen, kan communiceren. Zij moeten bovendien naar hem luisteren, en niet andersom. Van ieder kind dat hij ooit les heeft gegeven, heeft hij een dossier aangelegd, waar hij jaren later nog door bladert. Alsof het zijn dierbaarste vrienden waren.

Toch vallen de verschillen tussen beide romans meer op dan de overeenkomsten. In Heerma van Voss' debuut – gepubliceerd toen de auteur nog twintig moest worden – is de invloed van Arnon Grunberg duidelijk voelbaar. Met losse citaten valt het niet te illustreren, het zit hem vooral in de nuchtere, rationele stem die Heerma van Voss aan Mark Oldings heeft gegeven. Hij hanteert hetzelfde overdreven zelfbewustzijn waarmee hij

Thomas Heerma van Voss.

zijn eigen gekte aangeeft, zoals ook veel Grunberg-personages doen.

Die associatie is verdwenen in *Stern*. De stijl is nog zakelijker en afstandelijker geworden, zonder grote woorden of metaforen, op het vlakke af. Heerma van Voss volgt zo sec mogelijk de wederwaardigheden van zijn hoofdpersoon, waardoor hij beter dan in *De allestafel* versluiert dat de lezer het verhaal uitsluitend vanuit één perspectief te horen krijgt. Als er staat dat Stern “nog steeds uitermate geschikt is om les te geven”, ben je bijna geneigd het te geloven.

Ook is de tweede roman subtieler. In *De allestafel* ligt het er te dik op. Ja, Mark Oldings heeft ze niet allemaal op een rijtje. Dat valt na een bladzijde of tien al niet meer te ontkennen – waarna de auteur het blijft benadrukken. Het komt dan ook niet als een verrassing dat Mark Oldings uiteindelijk doordraait. De enige vraag die tijdens het lezen blijft openstaan, is die naar de mate waarin. Doet hij zichzelf geweld aan? Doet hij zijn vriendin geweld aan? Dat is te weinig.

Stern houdt wél een verrassing in zich. De leraar wordt geïntroduceerd op het moment dat zijn leven begint te kapseizen. De moderne manager van basisschool De Regenboog stuurt hem onvrijwillig op prepensioen. Zoon Bram kondigt aan voor een jaar te vertrekken naar Zuid-Korea. En de verwijdering van zijn vrouw, een semibekende auteur, nadert een fatale grens. Ze schrijft een roman

over hem omdat dat de enige manier is waarop ze nog contact met hem kan maken.

Vooral het vertrek van Bram valt Stern zwaar. De jongen, inmiddels toe aan zijn eindexamens, wachtte hem altijd op als hij thuiskwam van het werk. Ze gingen altijd samen bowlen. Al op pagina tien klaagt hij over de vaders die hij op het schoolplein hoort praten over hun papadag. “Alsof het vaderschap een beroep is dat je op gezette tijdstippen uitoefent. Even geïnteresseerd doen (...) en hopla, het werk zit er weer op.” Hij staat wel altijd voor hem klaar. Voor hem is zijn zoon wel alles.

Hoewel? Heerma van Voss geeft steeds nieuwe informatie over Bram die hun relatie in een ander daglicht zet. De jongen is geadopteerd – vandaar dat Bram uitgerekend naar Zuid-Korea wil. En hij voldoet helemaal niet aan het ideaalbeeld van Stern: Bram is te klein en net zo passief en zwijgzaam als hijzelf, en dus net zo’n buitenbeentje. Sterns liefde voor hem blijkt niet meer dan een façade te zijn. Het is vanwege zijn eigen verleden dat hij vasthoudt aan de idee-fixe van een perfecte vader-zoonband.

De subtiele, afgewogen opbouw maakt van *Stern* duidelijk een stap vooruit voor de vier jaar jongere broer van Daan Heerma van Voss¹ (auteur van onder andere *De vergeting*, 2013). Maar de hoofdpersonen van beide romans zijn te rechtlijnig om als psychologische roman indruk te maken en de stijl is te vlak om de werken louter voor het taalplezier te verorberen. De boeken moeten het van de plot hebben, en alleen *Stern* slaagt erin de lezer tot het einde toe nieuwsgierig te houden naar het vervolg.

De voornaamste zwakte die deze schrijver nu nog moet zien te overwinnen, is die van de geloofwaardigheid. Te vaak gebruikt hij elementen zonder zich af te vragen hoe die passen bij zijn personages of het verhaal. Waarom stelt een vriendin van Yvonne aan Mark Oldings vragen alsof ze vier weken in plaats van vier jaar bij elkaar zijn? Hoe kon Sterns vrouw verliefd op hem worden? Heeft een basisschoolleraar een inkomen waarmee hij in het chique Amsterdam Oud-Zuid kan wonen?

Het verraadt een gemakzucht of – dat zal de toekomst wellicht uitwijzen – een onvermogen om de plot tot in de puntjes uit te werken. Het gevolg is wel dat Heerma van Voss regelmatig de *willing suspension of disbelief*² van zijn lezer vernietigt, waardoor die zijn romans alleen van een afstand

kan analyseren en er nooit werkelijk in op kan gaan. Dat geeft in het geval van *Stern* het gevoel van een gemiste kans. Behalve een goede had het ook een ontroerende roman kunnen zijn.

MAARTEN DESSING

THOMAS HEERMA VAN VOSS, *Stern*, Thomas Rap, Amsterdam, 2013, 224 p; *De allestafel*, Augustus, Amsterdam, 2009, 144 p.

Noot

(1) MATTHIJS DE RIDDER, ‘Het komt wel goed met dit Titaantje. “De vergeting” en andere romans van Daan Heerma van Voss’, *Ons Erfdeel*, jaargang 56 (2013), nr. 3, pp. 151-153.

(2) Letterlijk: bewuste of gewilde opheffing van ongelooft. De bereidheid van de lezer om, tijdens het lezen van een roman (of een ander soort fictietekst), te aanvaarden dat wat in het verhaal gebeurt “waar” of “echt” is.